

מסורת הש"ס

(א) שבת ק"ז: (ב) זיל הן, (ג) יפשי וחות' חולין יב: ד"ה דמן פדש"י שם לא, ד"ה ועדלא, (ד) נשי רש"י שבת לא, (ה) זיל להן, (ו) ולקמן כה: ז"מ פה:, (ז) זיל ונש וכן לקמן בסמוך וכן לקמן כה: וז"מ פה: איתא ונש חמס לפני רש"י היה הגיטא ונש הלך פ"י רש"י הכא ונש כמו ונש, (ח) גרמס כ, סנהדרין קי: ע"ש, (ט) ד"ה זיל אחרי ד"ה סנפירין, (י) ונש פ"י ה"ו, (יא) ד"ה העבודה אחרי ד"ה צימס, (יב) שמואל א יב.

הגהות הב"ח

(א) ג' ל' לזכרם כפנינן הו' יתבי: (ב) שם ולא יכסו צ"ח בני אלס וכן הוה הוה ליה הוה חמלה: (ג) שם ד' חוה וכן ביה מיני ואסקי כ' מאי חיימי לך אבין אמרה: (ד) שם לא אמר ליה ולא מדי: וסבקינן ליה: (ה) רש"י ד"ה וזה לא כו' כהדיין דאמרין לעיל מאימתי מקבל רב אמר במנהגה ושמאל אביר בחפלת המנהגה סמ"ד: (ו) ד"ה כל מן דפסע דלא בעי מיקרי סמ"ד חס"ד מה"ד משחידנה ליה טורי כו' היכי דגמיר סמ"ד: (ז) תנ"ך ד"ה ששלה כו' שיש כ' כסעל אע"פ שעדיין הוא מפרנס ונשעה:

מוסף רש"י

השולח דג. שהיה ילד ועמד מבעד ויס (שבת ק"ז). כיון שישב בו כסעל. כדכח סלג חייב. משום נטילת נשמה. דמו לא חיי (שם). אושעיא ועירא דמן חבירא. ענין השיבה. ולי נראה דאושעיא ועירא היה נקדח דמן חבירא משני השיבה (וחולין לא). ועירא (ב). ענינה טריות. רכות (שבת לא).

רבינו גרשום

שישב בו כסעל חייב. משום צידה ומשום נטילת נשמה. אמר ליה. ר' יוסי בר ר' אבין ובין סנפיריו. א"ל. רב יוסף הא בין סנפיריו ר' יוסי היא. כלבא. גורן. משמואל הרמתי. שהיה מבקש ומביא מטר אפי' בימי קציר חטים. דכתיב הלא קציר חטים וגו'. בתרייהו. דבי נשיאה. אוליין. וכי קבילו. איתא הוי כמו קבילו אנו. מעיני העדה. עיקר הקדש. היינו דבי נשיאה. וזקא אתרא. דחיקא. בני אדם דחוקים.

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

כד.

עין משפט נר מצוה

בט א ב מ"י פ"א
מה' שבת ה' א
סמך לאון סה:

תורה אור השלם

1. ויהי אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה קריח נידחו לין ומנחתו נטקס במשפט ועשיר עזים אחד לחתות: במדבר טו כד

רבינו חננאל

שמע לרב אשי דתני אמר שמואל השולח דג מן הים כיון שישב בו כסעל חייב. א' ליה איתו ובין סנפירין, א"ל רב חני דבי ר' יוסי אינון, אמר ליה אנא הוא, אמר ליה רב אשי ואמאי שבתק ל' יוסי דמן יוקרת רבן, א"ל גברא דלא חס אמריה ואמריה עלי דיי חיים. בריה וברותיה מאי היא כו', כלבא, טוצר. ר' יהודה נשיאה גור שמואל לא איתא מיטרא. אמר שמואל הרמתי שאמר הלא קציר חטים היום וגו'. וכיון שקרא בא המטר, הניע שפלות הדור ליהודים בן גמליאל שהוא פרנס הדור וצוהק ואינו נענה, איז לו לרור הנפקה חלש דעתיה ואתא מיטרא. דבי נשיאה גור תענית ולא אודיעניהו לר' יוחנן ולר' שמעון בן לקיש, לצפרא דאנן בתרייהו גריירין. דבי נשיאה גור תענית בעו רחמי ולא [אתא] מיטרא. תנא להו ויהי אם מעיני העדה נעשתה לשגגה, משל לכלה בזמן שענינה יפות איהו צריך בדיקה כו', כלומר פרסני הדור הוא דלא עביל. רבי אליפי ירד לפני התיבה לפני ר' אמי אמר (מוריד הגשם) משיב הרוח אתא זיקא, אמר מוריד [הגשם] אתא מטר, אמר ליה מאי עובדך, אמר להו בקיפא, פ' ככפר דחוק דאירנט וטרחנא ומייתניא קידושא ואבדלתא ומפנקא להו ידי חובתיהו... וכן ההוא שליחא דצבורא [נחנית] קמי דרבא, ושאלוהו ואמר מקרי יוקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי ואית לי פירא דכורי דמפרנסנא מיניה כמני כל מאן דקרי משחידנה ליה בהו עד דקרי. (ב) בימי רב יהודה מצלו ואתי מטר, אמרי אי משום תורה כלוהו תנויי

(א) נראה דל' אמר ליה וזה כי ר' יהודה מלך ואמי מלך אמר ליה מאי עשית אי משום תורה וכו' כ"ל.

השולח דג מן הים. שולח כמו מגזיז כיון שישב כו' כסעל (א) שעדיין הוא מפרנס ונשעה שמפרנס חזר והשליכו לים חייב משום נטילת נשמה שהיא אכ' מלאכה דתנן (שבת דף עג). השומעו והמפשיטו גבי אצות מלאכות: הא

ועל ברתיה לא חס עלי ידיי היכי חיים בריה מאי היא יומא חד הוה אגרי ליה אגרי בדברא נגה להו ולא אייתי להו ריפתא אמרו ליה לבריה (ב) כפינן הוה יתבי תותי תאינתא אמר תאנה תאנה הוציא פירותך ויאכלו פועלי אבא אפיקו ואכלו אדהכי והכי אתא אבוה אמר להו לא תינקטו בדעתיכו דהאי דנגהנא אמצוה טרחנא ועד השתא הוא דסגאי אמרו ליה רחמנא לישבעך כי היכי דאשבען ברך אמר להו מדהיבא אמרו הכי והכי הוה מעשה אמר לו בני אתה הטרחת את קונך להוציא תאנה פירותיה שלא בזמנה יאסף שלא בזמנו ברתיה מאי היא הוה ליה ברתא בעלת יופי יומא חד חזיא לההוא גברא דהוה כריא בהוצא וקא חזי לה אמר לו מאי היא אמר ליה רבי אם ללוקחה לא זכיתי לראותה לא אוכה אמר לה בתי קא מצערת להו לברייא שובי לעפרך ואל יכשלו בך בני אדם (ג) הוה ליה ההוא חמרא כדהוה אגרי לה כל יומא לאורתא הוה משדרי לה אגרה אגבה ואתיא לבי מרה ואי טפו לה או בצרי לה לא אתיא יומא חד אינשו זוגא דסנדלי עלה ולא אזלה עד דשקלוניהו מינה והדר אזלה אלעזר איש בירתא כד הוה חזו ליה גבאי צדקה הוה טשו מיניה דכל מאי דהוה גביה יתיב להו יומא חד הוה סליק לשוקא למיזבן נדוניא לברתיה חזויהו גבאי צדקה טשו מיניה אזל ורהט בתרייהו אמר להו אשבעתיכו במאי עסקיתו אמרו ליה ביתום ויתומה אמר להן העבודה שהן קודמין לבתי שקל כל דהוה בהדיה ויהי פש ליה חד זוגא זבן (ד) ליה חטי ואסיק שדייה באכלבא אתאי דביתיה אמרה לה לברתיה מאי אייתי אבוכר אמרה לה כל מה דאייתי באכלבא שדייה אתיא למיפתח בבא דאכלבא חזת אכלבא דמליא חטי וקא נפקא בצניורא דדשא ולא מיפתח בבא מחיטי אזלה אמרה לבי מדרשא אמרה ליה בא וראה מה עשה לך אוהבך אמר לה העבודה הרי הן הקדש עליך ואין לך בהן אלא כאחד מעניי ישראל ר' יהודה נשיאה גור תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא אמר כמה משמואל הרמתי ליהודה בן גמליאל אוי לו לרור שכן נתקע אוי לו למי שעלתה בימיו כתי חלש דעתיה ואתא מיטרא דבי נשיאה גור תעניתא ולא אודיעניהו לרבי יוחנן ולר' לקיש לצפרא אודיעניהו אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן הא לא קבילנא עלן מאורתא אמר ליה אנן בתרייהו גריירין דבי נשיאה גור תעניתא ולא אתא מיטרא תנא להו אושעיא ועירא (א) דמן חבירא ויהי אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משל לכלה שהיא בבית אביה כל זמן שענינה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה ענינה טריות כל גופה צריכה בדיקה אתו עבדיה ורמו ליה סודרא בצואריה וקא מצעור ליה אמרו (א) (ליה) בני מאתיה שבקיה דהא נמי מצער לן ביון רחוינן דכל מיליה לשום שמים לא אמרי ליה (ד) מידי ושבקין ליה אתון נמי שבקוהו רבי גור תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה אילפא ואמרי לה רבי אילפי (א) אמר משיב הרוח (א) ונשא זיקא מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה דיינא בקוסמא דחיקא דלית ביה חמרא לקידושא ואבדלתא טרחנא ואתינא חמרא לקידושא ואבדלתא ומפיקנא להו ידי חובתיהו רב איקלע להוהו אתרא גור תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה שליחא דצבורא אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקלינא מיניה מידי ואית לי פירא דכוורי וכל מאן דפשע משחידנה ליה מינייהו ומסדרינן ליה ומפייסין ליה עד דאתי וקרי רב נחמן גור תעניתא בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר שקלוה לנחמן חבוטו מן גודא לארעא חלש דעתיה ואתא מיטרא רבה גור תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא אמרו ליה והא רב יהודה כי הוה גור תעניתא אתא מיטרא אמר להו מאי אעביד אי משום תנויי אנן עדיפינן מינייהו דכשני דרב יהודה (א) כל תנויי בנויקן

ביון רחוינן דכל מיליה לשום שמים לא אמרי ליה (ד) מידי ושבקין ליה אתון נמי שבקוהו רבי גור תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה אילפא ואמרי לה רבי אילפי (א) אמר משיב הרוח (א) ונשא זיקא מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה דיינא בקוסמא דחיקא דלית ביה חמרא לקידושא ואבדלתא טרחנא ואתינא חמרא לקידושא ואבדלתא ומפיקנא להו ידי חובתיהו רב איקלע להוהו אתרא גור תעניתא ולא אתא מיטרא נחית קמיה שליחא דצבורא אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא אמר ליה מאי עובדך אמר ליה מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקלינא מיניה מידי ואית לי פירא דכוורי וכל מאן דפשע משחידנה ליה מינייהו ומסדרינן ליה ומפייסין ליה עד דאתי וקרי רב נחמן גור תעניתא בעא רחמי ולא אתא מיטרא אמר שקלוה לנחמן חבוטו מן גודא לארעא חלש דעתיה ואתא מיטרא רבה גור תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא אמרו ליה והא רב יהודה כי הוה גור תעניתא אתא מיטרא אמר להו מאי אעביד אי משום תנויי אנן עדיפינן מינייהו דכשני דרב יהודה (א) כל תנויי בנויקן